

Dolničarjeva Curia Labacensis – načrt za prenovu ljubljanske mestne hiše po augsburškem zgledu

---

URŠKA SUHADOLC

V Semeniški knjižnici v Ljubljani hranijo pod oznako Rkp. 12 drobno rokopisno knjižico z naslovom *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae*. Ne podpisani avtor, »ein treugesünter Patriot«, jo je posvetil mestnim veljakom, v njej pa je predstavil svojo vizijo za prezidavo ljubljanske mestne hiše, ki se mu je v svoji renesančni, od zoba časa že precej načeti podobi, zdela neprimerna za tako pomembno mesto, kot je bila Ljubljana. Do prezidave po domoljubovem načrtu ni prišlo, rokopis sam pa je za dvesto let utonil v pozabo.¹

Curia je rokopisni zvezek brez platnic, iz 14 listov, velikosti 322 × 208 mm. Listi so prepognjeni na polovico (kvaterniji) ter tako tvorijo skupno 56 strani velikosti 161 × 208 mm. Zvezek je po sredini pregiba vezan s sukancem. Nekaj strani ni popisanih.² Poleg vezanih listov je v rokopis dodanih še 5 načrtov, ki so izrisani na ločenih listih. Prvi sklop je vložen med strani 15v in 16r rokopisa. Gre za 2 lista (322 × 208 mm), ki sta prepognjena na polovico (8 strani velikosti 161 × 208 mm). Tudi tu strani niso oštevilčene. Na strani 1r je upodobljena fasada novonačrtovanega rotovža (sl. 5), na strani 2r tloris novonačrtovanega rotovža (sl. 8), na strani 3r pa nedokončana skica neznane fasade. Strani 1v, 2v, 3v, 4r ter 4v so prazne. Drugi sklop predstavlja en sam list velikosti 321 × 223 mm, ki je vstavljen med strani 23v in 24r rokopisa. Danes je prepognjen le enkrat, lahko pa razberemo, da je bil nekoč prepognjen dvakrat. Na njem je na eni polovici upodobljen nedokončan tloris rotovža, na drugi polovici pa je skica obokov. Tretji sklop prav tako predstavlja le en list velikosti 321 × 223 mm, ki je vstavljen med strani 24v in 25r rokopisa. List je dvakrat prepognjen, kaže pa tloris starega rotovža ter sosednje Čavljve hiše.

---

¹ Semeniška knjižnica Ljubljana (SKL), rkp. 12: Janez Gregor DOLNIČAR, *Curia Labacensis urbis metropolis Ducatus Carnioliae*, Laybach 1680 (od tu DOLNIČAR 1680).

² DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, foll. 1v, 24v, 25r, 25v, 26r, 26v, 27r, 27v, 28r ter 28v.

Delo ni podpisano, avtor pa samega sebe označi kot »zvesto mislečega domoljuba« (*ein treugesünter Patriot*). Rokopis je pisan v kombinaciji latinice in gotice, kar je tipično za besedila tistega časa. Latinico je uporabil za naslovnico, vmesne naslove ter izreke/pregovore, ki večinoma niso v nemškem jeziku. Preostalo (nemško) besedilo je pisano v gotici. Velike začetnice so bogato okrašene, prav tako deli črk, ki segajo nad in pod osnovni črti pisanja. Med besedilo so razporejeni ovali z risbami, ki ilustrirajo napisano. Nekaj teh risb je dokončanih s črnilom, nekaj jih je nakazanih s svinčnikom, ponekod pa nas prazni prostori med besedilom opozarjajo, da so bile risbe načrtovane tudi na teh mestih.³

Kot zanimivost naj omenim, da sta bila *Curii* v času, ko je rokopis videl Stelè,⁴ priložena še dva bakroreza, ki naj bi avtorju služila kot vzor za skice v rokopisu (vodnjak kot simbol Umetnosti ter oltar z gorečim ognjem kot simbol Modrosti).⁵ Bakroreza danes nista več shranjena v mapi z rokopisom, njuno nahajališče pa je trenutno neznano. Njun videz nam je znan le s Steletove fotografije, ki jo hrani fototeka INDOK centra Ministrstva za kulturo (sl. 9).⁶ Fotografija kaže dva, očitno iz knjig izrezana podolgovata kosa papirja. Na enem so v tridelni baročni kartuši upodobljeni vodnjak, ob katerem je napis *Unerschöpflich* (na levi strani), moška podoba, ki moli ob mizi, na kateri je krona (v sredinskem medaljonu) ter pravokoten zidan oltar, na katerem gori ogenj in se dim dviga proti nebu, ob njem pa je napis *Nach der höhe* (na desni strani). Pod posameznimi podobami so tudi pojasnjevalni napisi v nemščini. Na drugem kosu papirja je zgoraj na svitku podobnem polju napis, ki omenja kralja Salomona, spodaj pa je v kartuši upodobljen smerokaz, na katerem človeška roka kaže pravo pot.

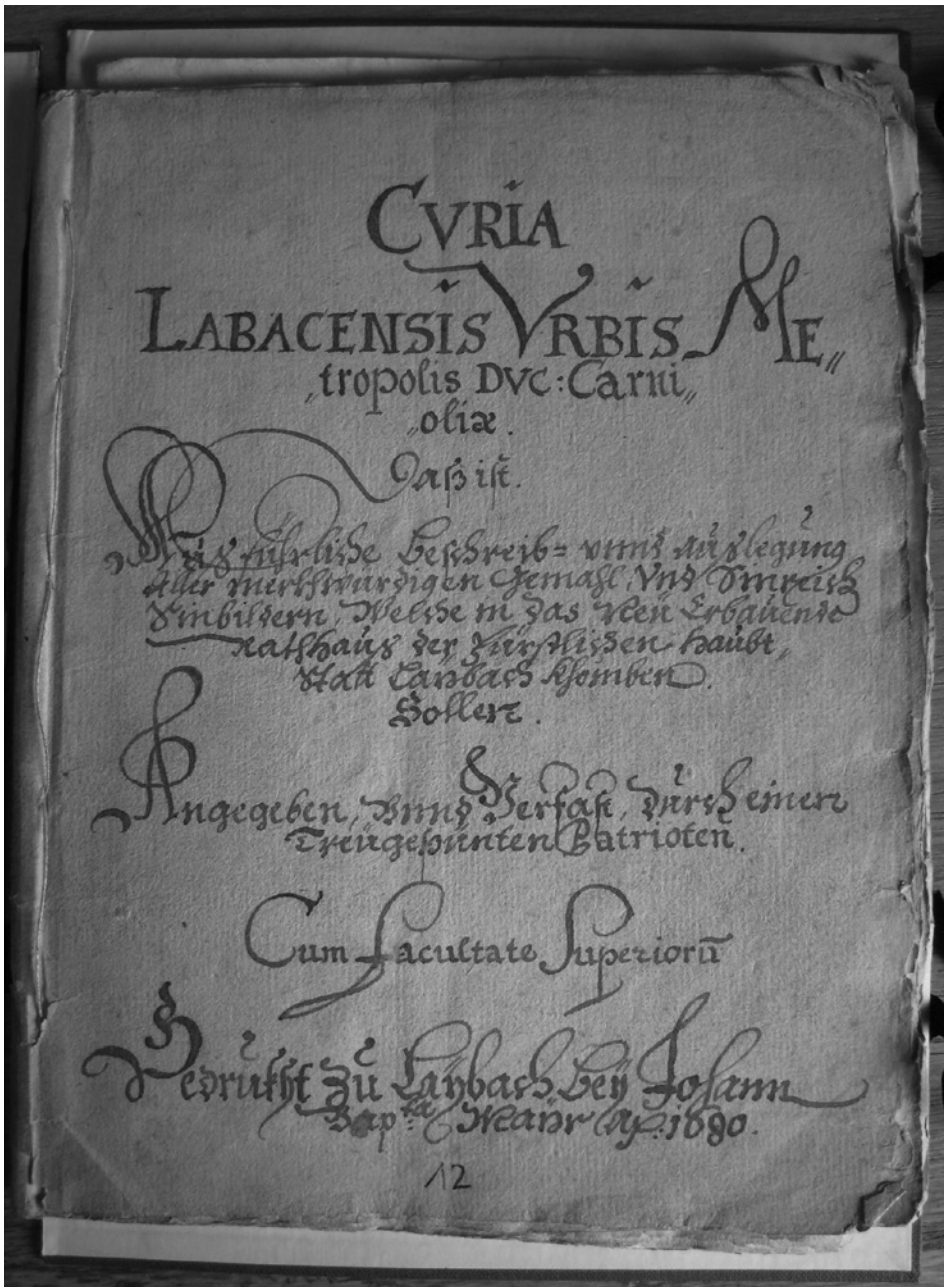
Ker rokopis nima platnic, je naslovna stran na prvem listu. Na vrhu strani je v latinici napisan naslov. Sledijo: pojasnilo vsebine, »označba avtorja« ter podatki o

³ Predvsem skice, ki so izdelane le s svinčnikom, se danes veliko težje razberejo kot pred šestdesetimi leti, ko je o rokopisu pisal Sergij Vilfan, zato lahko nekatere razvozlamo le preko njegovih opisov. Cf. Sergij VILFAN, Zgodovina ljubljanske mestne hiše, *Zgodovina ljubljanske mestne hiše s poročilom o delih in perspektivnim programom asanacije in rekonstrukcije*, Ljubljana 1958 (Knjižica »Kronike«, časopisa za slovensko krajevno zgodovino, 4), pp. 7–105.

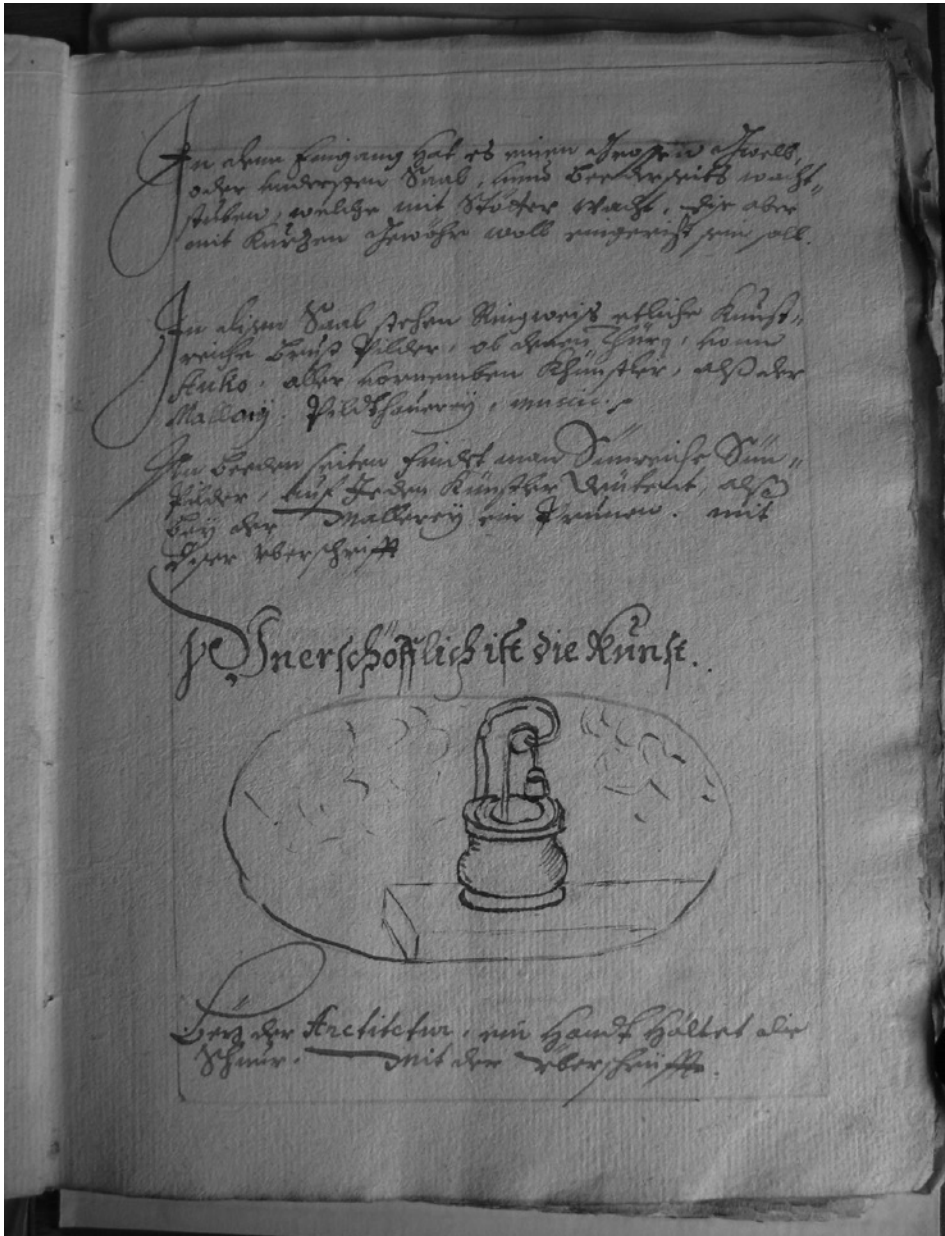
⁴ Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta (UIFS), ZRC SAZU, Terenski zapiski Franceta Steleta, Curia Labacensis. Fotokopije obsegajo tri liste (original trenutno ni v razvidu). Kopijo mi je prijazno odstopila dr. Ana Lavrič, za kar se ji iskreno zahvaljujem.

⁵ UIFS ZRC SAZU, Terenski zapiski Franceta Steleta, Curia Labacensis, list 1. Paginacija ni originalna. Stelè piše izmenjaje v nemščini (prepis) in slovenščini (prevod). Žal so se ohranile le fotokopije začetnega dela, saj se besedilo konča pri opisu fasade.

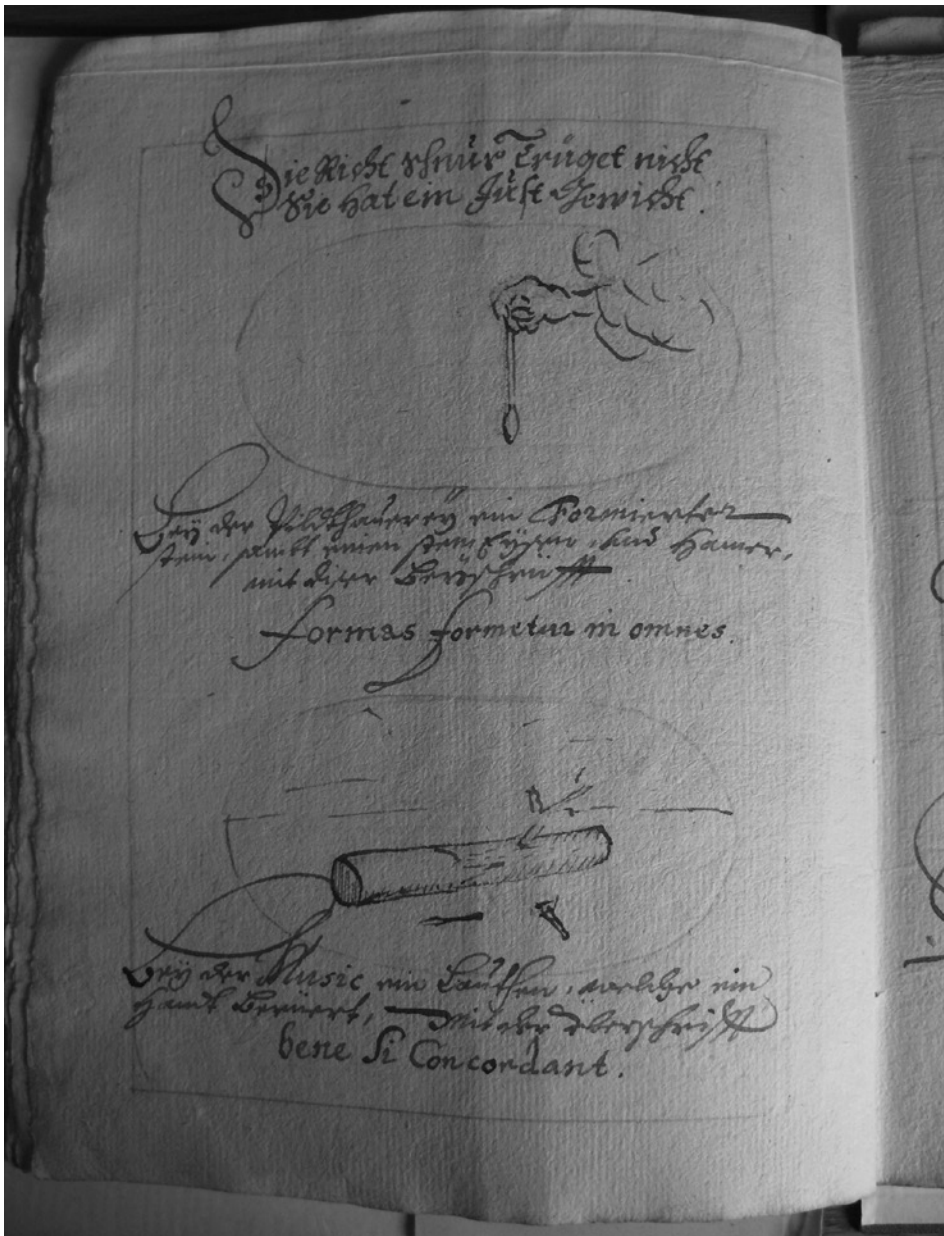
⁶ Steletove fotografije rokopisa hrani fototeka INDOK centra pod zaporednimi števkami od 17239 S do 17289 S v seriji Ljubljana – Semeniška knjižnica. Bakroreza sta na fotografiji z oznako 17269 S.

1. Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, naslovnica (fol. [1r]).
 Ljubljana, Semeniška knjižnica, rkp. 12

2. Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, fol. [6r]. Ljubljana, Semeniška knjižnica, rkp. 12

3. Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, fol. [6v]. Ljubljana, Semeniška knjižnica, rkp. 12

tiskanju (sl. 1).⁷ Glavno besedilo se začne na tretji strani (2r), ki pa je s svinčnikom oštevilčena kot stran 1. Najprej je na vrsti z besedami spoštovanja obložen nagovor tistih, ki jim je besedilo namenjeno. V naslednjih dveh odstavkih avtor obrazloži, da sta dobro urejenemu mestu poleg mestne hiše nujno potrebni še kašča ali skladišče soli (»koren oder salzhaus«) ter orožarna ali orodjarna (»zaighauss oder werkhhaus«). Sledi pojasnilo vzgiba za nastanek načrta ter želja, da bi avtor pri realizaciji projekta tudi sodeloval. Nato je na vrsti nagovor zvestemu bralcu, v katerem avtor govori o načrtu kapucinskega arhitekta iz Holandije⁸ ter njegovih pomanjkljivostih. Pove še, da je nameraval predložiti tudi načrt žitne kašče in lazareta, a mu obveznosti tega niso dopustile. V poglavju »Izčrpen popis in obrazložitev vseh zasnutkov, ki naj pridejo v ljubljanski rotovž«, najprej opredeli izvor besede *curia* ter doda Ciceronov zapis o o njej, nato pa opredeli funkcije, ki jih mestna hiša opravlja. Sledi opis načrtovanega rotovža. Najprej opiše fasado (deset stebrov bi tvorilo portik, nad njimi bi bilo deset oken, nad temi pa doprsne podobe rimskih cesarjev; na robu strehe bi bili grb, kipi kreposti ter Adama in Eve; na fasadi bi bil iz štuka narejen cesarski orel ali pa umetelna ura). V notranjost bi vodil marmornat portal, nad vrati pa bi lahko bil tudi balkon. V pritličju bi bila spodnja dvorana, ob njej pa stražarnici. Dvorana bi bila okrašena z doprskimi kipi imenitnih umetnikov ter s simboličnimi upodobitvami umetnostnih zvrsti – Slikarstvo (sl. 2), Arhitektura, Kiparstvo (sl. 3) in Glasba.⁹ V zgornjem nadstropju bi glavno vlogo odigrala druga ali velika dvorana, ki bi bila »visoka in zala«. Strop bi krasila osrednja podoba Jazona med Argonavti, okrog nje pa bi bilo nanizanih deset manjših, z latinskimi napisi opremljenih alegoričnih podob – *Sapientia*, *Concordia*, *Architectura*, *Religio*, *Labor*, *Justitia*, *Abundantia*, *Industria*, *Bellona* in *Sanitas*. Na stenah bi bile zgoraj štiri velike ovalne table s podobami štirih letnih časov z izreki iz Ovidija. Med njimi bi »viseli« ščitki s simbolnimi podobami – Poštenost, Prijateljstvo, Hvaležnost, Dobra vladavina, Marljivost, Krepost, Molčečnost, Božja previdnost, Dobra družba ali medsebojno zaupanje, Sodišče, Poštenost, Minljivost, Stalnost duha, Božja čast. Iz velike dvorane bi dva razkošna portala vodila eden v posvetovalnico, drugi pa v sodno sobo. Oba bi bila okraše-

⁷ Čeprav rokopis več kot očitno ni dokončan in nikoli ni šel v tisk, je avtor zapisal »Cum Facultate Superiorum Gedrukht zu Laybach bey Johann Bap. ta Mayr AD: 1680.« – DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [1r].

⁸ Avtor napiše, da je *Curia* nastala kot »novoarhitektonski« odgovor na še po »staronemško« zasnovan načrt za novo mestno hišo, ki ga je oblastem predložil slaven kapucinski arhitekt iz Holandije.

⁹ Imena personifikacij so navedena deloma v slovenščini, deloma v latinščini – v slovenščino sem prevedla nemška imena, latinska pa sem po Dolničarjevem zgledu pustila v izvirniku.

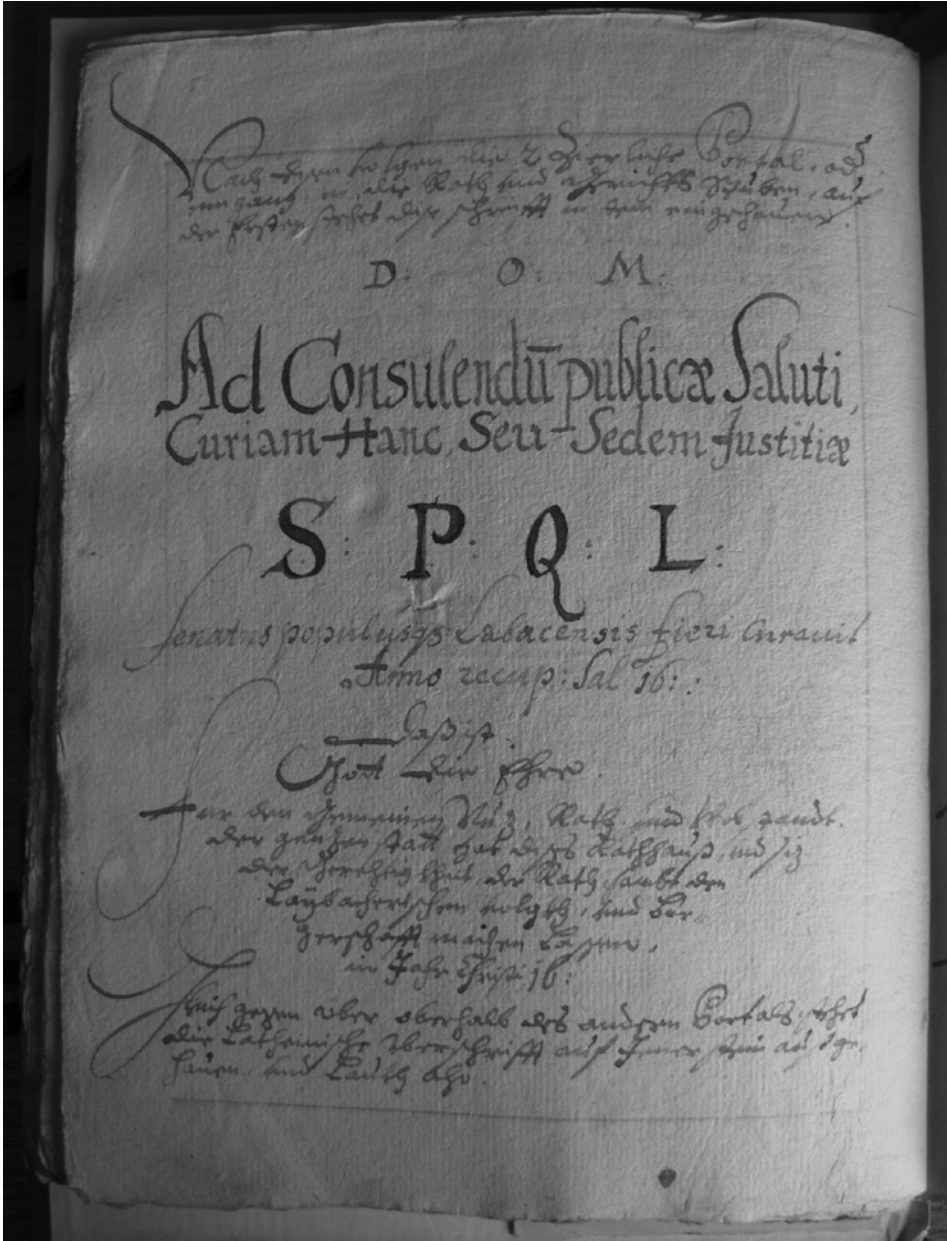
na s posvetilnimi napisi – eden Bogu, drugi cesarju (sl. 4). Steno hodnika prvega nadstropja bi na eni strani krasili tloris starega mesta, slika novega mesta¹⁰ ter med njima *Aemona* ali boginja kot zaščitnica mesta, na drugi strani pa bi med grbi Ljubljani podrejenih mest štirje angeli - kreposti (Modrost, Vera, Moč, Pravičnost) nosili ljubljanski grb. Pod njimi bi ležale personifikacije štirih kranjskih rek.¹¹ Zunanji steni posvetovalnice in sodne sobe bi krasile po tri slike, ki bi prikazovale prizore iz emonske in ljubljanske zgodovine, poleg teh pa še grbi županov in mestnih sodnikov ter njihove slike in mavčne buste. V posvetovalnici bi na stropu prestoloval *Consilium* med svetovalci, na stenah pa bi bile slike rimskih cesarjev, kraljev in vojvod, ki so Ljubljani podelili nekatere pravice. Strop sodne sobe bi zasedala *Justicia* na prestolu ter upodobitev Učinkov dobrega pravosodja, na stenah pa bi visele Poslednja sodba, *Conscientia*, *Prudentia*, *Clementia*, *Jus Civile*, *Mora*, Salomonova sodba ter *Pallas*. V drugem nadstropju bi bile davčna, blagajniška in gradbena soba z registraturo. V davčni sobi bi videli sliko *Res publicae communitas*, ki bi ji meščani poklanjali različne vrste davkov. Poleg bi visela tudi slika z grbi mestnih davkarjev ter več drugih slik. V blagajniški sobi bi bile tri slike – Blaginja, Draginja ter slika z grbi mestnih računovodij. Stene gradbene sobe bi krasilo osem slik. Na prvi bi bil upodobljen slavni stavbenik Kerzifront med drugimi stavbeniki, na preostalih pa bi bilo upodobljenih sedmero čudesnih zgradb in stavb sveta. Registratura bi poleg grbov regulatorjev imela eno samo sliko, ki bi predstavljala Previdnost. Kot zadnjo opiše posvetovalnico občine ob grajskem hribu, ki bi jo krasili portreti slavnih antičnih mož – Cicerona, Publika Silija, Komoda, Narzesa ter Virginija, ki so bili (z izjemo Cicerona) vsi povezani z Emono. V stavbi pod gradom bi bilo še več sob – mdr. soba za občinskega slugo ter stanovanje regulatorja.

Na zadnjih treh popisanih straneh avtor še zelo na kratko opiše obstoječi renesančni rotovž ter poda »trikratno izmero načrtovane nove mestne hiše« – navede mere celotne stavbe ter spodnjega in srednjega nadstropja.

Čeprav se slovenska strokovna javnost z rokopisom *Curia* srečuje že več kot sto let, je šele Sergij Vilfan prvi objavil celoten prepis rokopisa ter njegov prevod v slovenščino. Je tudi edini avtor do sedaj, ki je objavil reprodukcije skic in načrtov iz

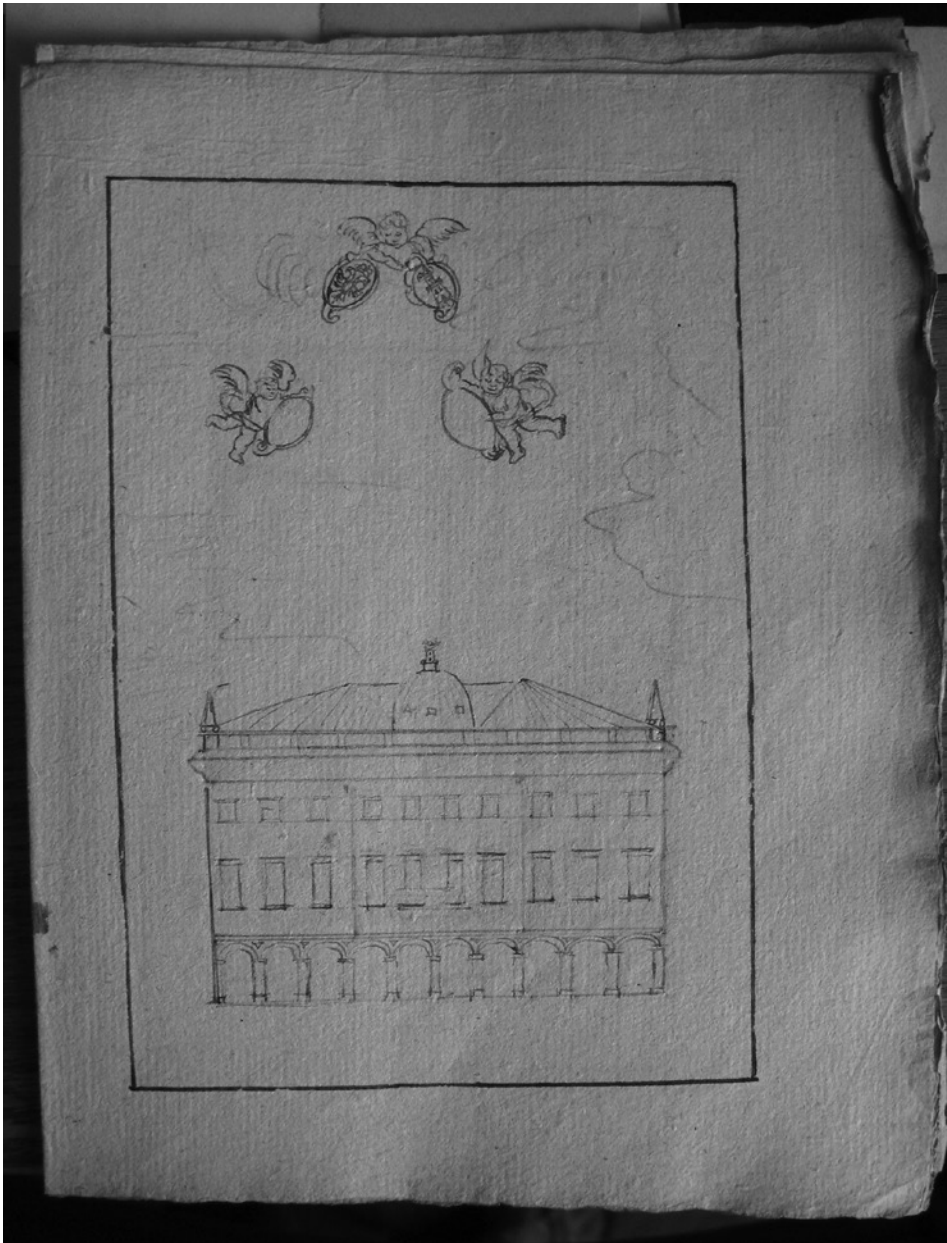
¹⁰ Avtor ne definira, ali kot »staro mesto« smatra Emono ali kako drugo obdobje v zgodovini Ljubljane. »Novo mesto« je najverjetneje mesto njegovega časa.

¹¹ Avtor sicer napiše, da naj bi pod grbom ležale štiri kranjske reke, a jih našteje kar pet – »Vnter disen ligen die 4 crannerische flüss herumb, nemblich die Sau, Laübach oder Nauport, die Gurkh vnd Feistriz, Culp, bey denen stehet geschriben, Seruiunt vni.« – DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [16v].

4. Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, fol. [15v]. Ljubljana, Semeniška knjižnica, rkp. 12

5. Fasada novonačrtovanega rotovža v: *Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae*, list vstavljen med med foll. [15v] in [16r]. Ljubljana, Semeniška knjižnica, rkp. 12

6. Grafična upodobitev augsburškega rotovža v: Mathäus Sendel, *Curia Augustanae Reipublicae*, 1657

tega rokopisa.¹² Že leta 1951 pa je Emilijan Cevc prvič zapisal, da je avtor nedvomno Janez Gregor Dolničar.¹³ Njegovo atribucijo so potrdili tudi kasnejši razisko-

¹² VILFAN 1958, cit. n. 3, pp. 7–105.

¹³ Emilijan CEVC, Kipar Janez Lipec, *Likovni svet: arhitektura, slikarstvo, kiparstvo in umetna obrt* (ed. Lojze Gostiša), Ljubljana 1951, pp. 201–214. Za natančen pregled stanja raziskav ter atribucije Janezu Gregorju Dolničarju cf. Urška SUHADOLC, *Curia Labacensis: Dolničarjev projekt prenove ljubljanske mestne hiše iz leta 1680*, Ljubljana 2012 (diplomska naloga, Univerza v Ljubljani, tipkopis), pp. 4–9, 18–22.

7. Grafična upodobitev augsburškega rotovža v: Mathäus Sendel, *Curia Augustanae Reipublicae*, 1664

valci – predvsem Ana Lavrič ter Luka Vidmar.¹⁴ Zadnji, ki se je z rokopisom bolj podrobno ukvarjal, je bil Stanko Kokole v članku, ki obravnava mit o ustanovitvi Emone po Argonavtih.¹⁵ Kokole je tudi edini, ki je opozoril, da na naslovnici navedena letnica – 1680 – ni skrajna meja, do katere je rokopis nastal. Janez Gregor je leta 1679 šele doktoriral v Bologni, istega leta pa je prepotoval tudi dobršen del Italije.¹⁶ Poleg tega so v *Curio* vključeni elementi (oblikovne rešitve, pregovori), ki

¹⁴ Ana LAVRIČ, Janez Gregor Dolničar in njegova Zgodovina ljubljanske stolne cerkve, in: Janez Gregor Dolničar, *Zgodovina ljubljanske stolne cerkve* (ed. Ana Lavrič), Ljubljana 2003, pp. 11–52; Luka VIDMAR, *Italijanske umetnostne, topografske in starinoslovske knjige iz bibliotek operozov v Semeniški knjižnici v Ljubljani*, Ljubljana 2005 (magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, tipkopis), p. 13.

¹⁵ Stanko KOKOLE, Some Seventeenth- and Eighteenth-Century Appropriations and Adaptations of the Myth of the Argonauts in Ljubljana. From Texts to Images, *Mediterranean Myths from Classical Antiquity to the Eighteenth Century / Mediteranski miti od antike do 18. stoletja* (edd. Metoda Kokole et al.), Ljubljana 2006, pp. 213–258. Kokole še izpostavi, da je Janez Gregor Dolničar študiral v Bologni le slabo stoletje po tem, ko so Annibale, Agostino in Ludovico Carracci poslikali tri sobe v Palazzo Fava. Ena od teh sob je poslikana s frizom z Jazonovo zgodbo. Zagotovo nikoli ne bomo vedeli, a Janez Gregor bi freske vsekakor lahko videl ter si tako lažje zamislil osrednjo stropno podobo v načrtovanem rotovžu (KOKOLE 2006, cit. n. 15, p. 248). Za podrobnosti o freskah glej Giovanna PERINI, Il fregio con le storie di Giasone dipinto dai Carracci a Palazzo Fava, Bologna, *Mediterranean Myths from Classical Antiquity to the Eighteenth Century / Mediteranski miti od antike do 18. stoletja*, (edd. Metoda Kokole et al.), Ljubljana 2006, pp. 189–211.

¹⁶ Cf. Luka VIDMAR, Janez Gregor Dolničar v Loretu in Rimu leta 1679, *Acta historiae artis Slovenica*, 9, 2004, pp. 159–169; VIDMAR 2005, cit. n. 14, pp. 24–41.

jih najdemo tudi v knjižnem opisu Ville Benedette iz Rima, ki jo je spisal Matteo Mayer¹⁷ - knjigi, ki jo je Dolničar kupil šele 19. aprila 1679 v Rimu.¹⁸ Zato se zdi veliko bolj smiselna Kokoletova teza, da je rokopis napisal med krajšim bivanjem v domovini pred letom 1683.¹⁹ Ker rokopis nikakor ni dokončan, tako ne bi bilo nenavadno, če bi datum »tiskanja« pravzaprav pomenil datum začetka pisanja.²⁰

V dosedanji literaturi *Curia* kot rokopis niti vsebinsko niti filološko še ni bila natančno analizirana, prav tako pa še ni bila primerjalno analizirana arhitekturna zasnova ljubljanskega rotovža, kakršno si je zamislil Dolničar. Zato doslej še nihče ni opazil podobnosti med Dolničarjevo *Curio* in augsburško mestno hišo – spodnja dvorana s stražarnicama, velika dvorana v nadstropju, razporeditev funkcionalnih prostorov pa tudi prizori na stropu glavne dvorane – so vse skupne točke obeh mestnih hiš.

Za zidavo nove mestne hiše so se augsburške mestne oblasti odločile leta 1609. Najpomembnejši augsburški renesančno-manieristični arhitekt Elias Holl je zasnoval impresivno šestnadstropno stavbo s šestnajstosno fasado in dvema osemkotnima stolpoma s čebulasto streho. Za ikonografski program okrasitve notranjosti pa so poskrbeli jezuit Matthäus Rader, vodji mestnega gradbenega urada Hans Bartholomäus Welser in Constantin Imhoff ter slikar Matthias Kager.²¹

Da podobnost med obema mestnima hišama ni zgolj naključna, nam pokaže primerjava Dolničarjeve *Curie* z vodičem po augsburški mestni hiši z naslovom *Curia Augustanae reipublicae*, ki ga je napisal Mathäus Sendel in je prvič izšel v

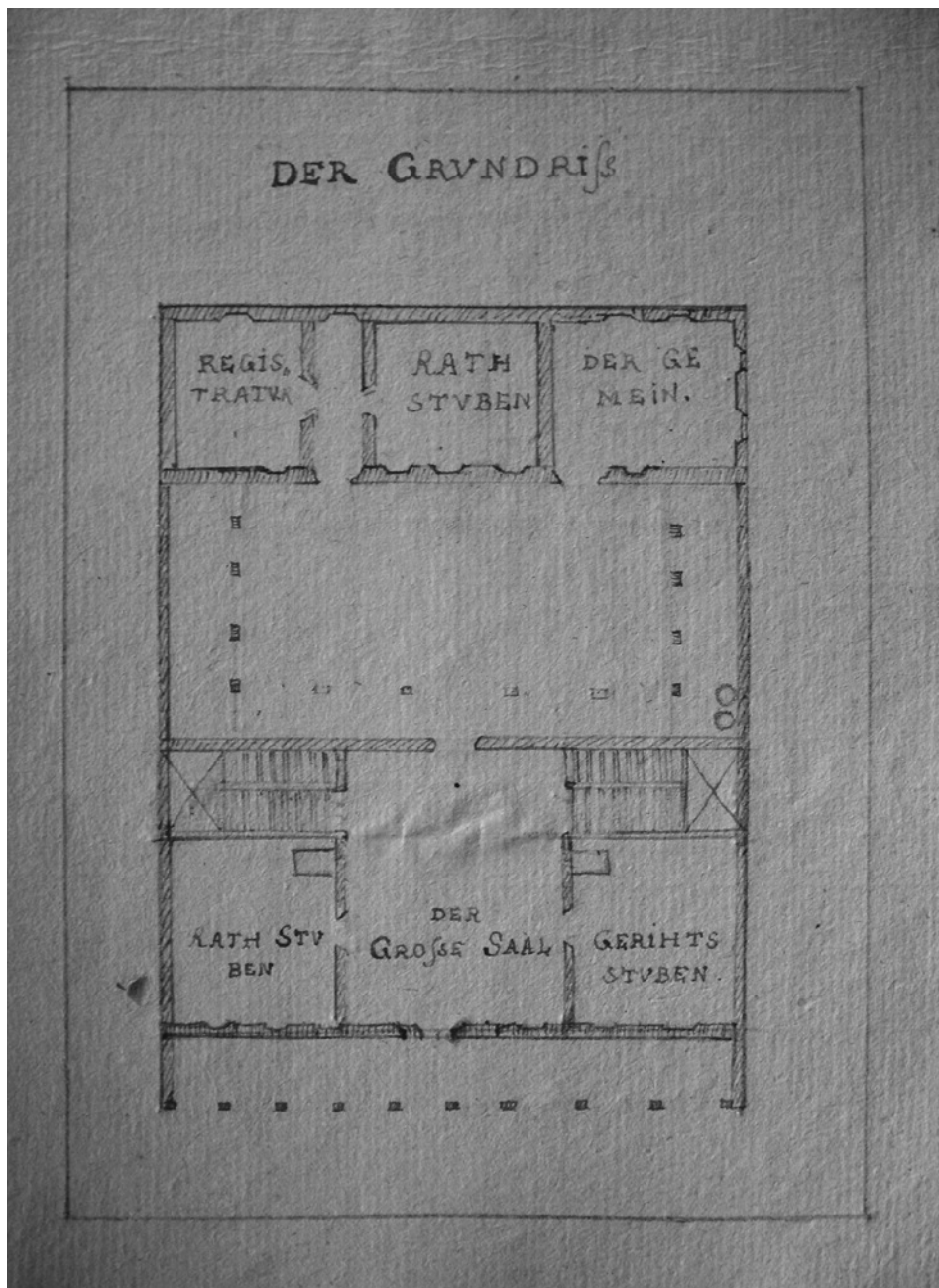
¹⁷ Cf. SUHADOLC 2012, cit. n. 12, pp. 33, 34.

¹⁸ VIDMAR 2004, cit. n. 16, pp. 159–169.

¹⁹ KOKOLE 2006, cit. n. 15, p. 234.

²⁰ Enako je Dolničar zapisal tudi na naslovnici svojega rokopisa *Historia Cathedralis Ecclesiae Labacensis*. Kot letnico tiskanja knjige navaja leto 1701, čeprav je takrat šele pričel s pisanjem, dokončal pa jo je nekako do leta 1714. A tudi takrat delo ni bilo natisnjeno. Cf. LAVRIČ 2003, cit. n. 14, p. 42.

²¹ Med množico knjig in člankov o augsburški mestni hiši je še vedno najizčrpnější ter merodajen katalog razstave iz leta 1985 – *Elias Holl und das Augsburger Rathaus. Eine Ausstellung der Stadt Augsburg* (Augsburg, Stadtarchiv, 22. 6.–1. 9. 1985, edd. Wolfram Baer – Hanno-Walter Kruft – Bernd Roeck), Regensburg 1985. Augsburgska mestna hiša od svojega nastanka tri stoletja ni doživela velikih sprememb. V noči s 25. na 26. februar 1944 pa so bile v bombnem napadu ter posledičnem požaru uničene streha, kupoli, Zlata dvorana ter prvo nadstropje. Najnujnejši sanacijski ukrepi so bili izvedeni že med vojno, po vojni pa so obnovili osnovno razporeditev prostorov ter ustavili nadaljnje propadanje. Med letoma 1980 in 1984 so v mestni hiši potekala obsežna sanacijska ter rekonstrukcijska dela, ki so se zaključila s slovesnim odprtjem na novo okrašene/rekonstruirane Zlate dvorane. Glej publikacijo *Augsburg und sein Rathaus 1985. Die Sanierung des Rathauses und des Perlachturmes. Die Rekonstruktion des Goldenen Saales und eines Fürstenzimmers. Eine Dokumentation* (ed. Hermann Kiessling), Augsburg 1985.

8. Tloris novonačrtovanega rotovža v: *Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae*, list vstavljen med foll. [15v] in [16r]. Ljubljana, Semeniška knjižnica, rkp. 12

Augsburgu leta 1657.²² Že pogled na naslovnici obeh del pa nam pove, da Janez Gregor Dolničar Sendlove *Curiae* ni le poznal, ampak jo je s pridom uporabljal kot predlogo pri pisanju svoje.

Sendlova knjižica je tanka. Poleg naslovnice in grafične priloge obsega štiri strani posvetila in predgovora ter 41 strani besedila, v katerem se zvrstijo najprej opis zunanjsčine, nato notranjosti po nadstropjih, kratek pregled drugih znamenitosti v mestu ter trikratna izmera celotne zgradbe.

Curia Augustanae republice je bila zelo popularna knjižica, o čemer pričajo številni ponatisi. V 17. in 18. stoletju je izhajala celo večkrat v vsakem desetletju.²³ Vsaka od izdaj je bila opremljena z grafično upodobitvijo mestne hiše, a le prvo izdajo (iz leta 1657) in drugo (iz leta 1664) krasi podoba, ki je vplivala na Dolničarjevo risbo načrtovanega ljubljanskega rotovža. Za razliko od zelo podobne gole fasade, preprostih okenskih okvirov, balustrad nad stranskimi deli zgradbe ter piramid na njenih vogalih, ki bi jih Dolničar lahko povzel po katerikoli drugi upodobitvi ali jih videl, če je bil v Augsburgu,²⁴ pa so trije putti, ki lebdiijo na oblačnem nebu nad obema zgradbama, popolnoma enaki. Spodnja dva sta celopostavna in držita po en okrašen okvir za grb,²⁵ zadnji putto, ki se mu vidi le zgornji del, saj kuka izza oblakov, pa v rokah drži dva okvirja – v levem je cesarski dvoglavi orel, v desnem pa mestni grb – augsburški pinijev storž ter ljubljanski grad z zmajem (sl. 5, 6, 7).

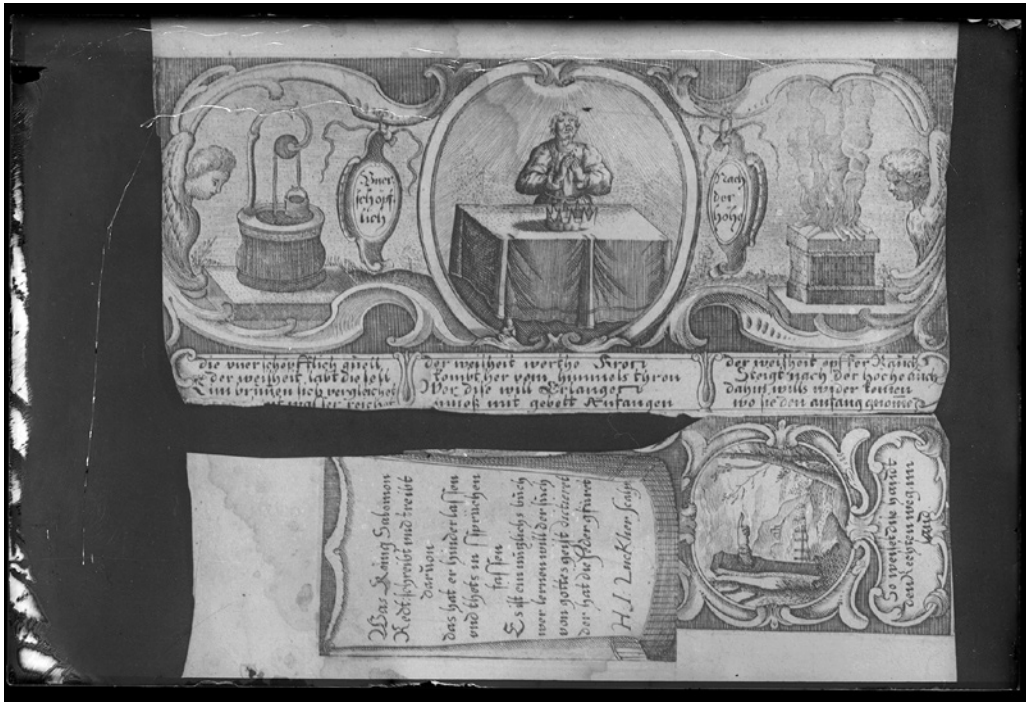
Podobnost med obema opisoma mestnih hiš pa ni omejena samo na grafične upodobitve. Dolničar je namreč od Sendla prepisal kar cele stavke ter celo odstave, česar pa v besedilu nikjer ne omenja. Da takšno sposojanje delov besedila

²² Mathäus SENDEL, *Curia Augustanae reipublicae*, Augspurg 1657. To je tudi prvi tiskani opis kakega rotovža v nemško govorečih deželah. Cf. Susan TIPTON, *Res publica bene ordinata. Regentenspiegel und Bilder. Rathausdekoration in der Frühen Neuzeit*, Hildesheim – Zürich – New York 1996, p. 204.

²³ Znale so mi izdaje iz 1657, 1664, 1669, 1683, 1686, 1691, 1699, 1708, 1714, 1718, 1723, 1747, 1777 ter 1782.

²⁴ Augsburg je od Ingolstadta, kjer je Janez Gregor študiral, oddaljen le 60 kilometrov, kar tudi za tedanje razmere ni prevelika razdalja za radovednega ljubitelja umetnosti, ki bi želel videti tako znamenito poslopje. Poleg tega lahko iz enega mesta v drugo po Donavi in Lechu pluješ tudi z ladjo, kar še olajša premagovanje razdalje.

²⁵ Na Dolničarjevi risbi sta oba okvirja prazna, v Sendlovi knjigi pa sta grba različna glede na izdajo. Leta 1657 (sl. 6) bi levi lahko bil grb družine Rembold – čeprav je obrnjen v napačno smer, desni pa je grb družine Imhof. Leta 1664 (sl. 7) je levi grb družine Stetten, desni pa družine Lang. Sliko grbov mestnih oskrbnikov z zapisanimi imeni je za sobo urada za preskrbo augsburške mestne hiše izdelal Thomas Maurer – cf. Gode KRÄMER, Thomas Maurer (Augsburg um 1563–1626 Augsburg). *Drei Bilder aus der ehemaligen Bildausstattung der Pflegeamtstube im Augsburger Rathaus*, *Elias Holl und das Augsburger Rathaus. Eine Ausstellung der Stadt Augsburg* (Augsburg, Stadtarchiv, 22. 6.–1. 9. 1985, edd. Wolfram Baer – Hanno-Walter Kruft – Bernd Roeck), Regensburg 1985, pp. 218–219: cat. 12.

9. Steletova fotografija obeh bakrezov, ki sta bila v njegovem času še vstavljena v rokopis *Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae* (MK, INDOK center, št. 17269 S).

drugih avtorjev za Dolničarja ni tako nenavadno, je že leta 1951 opozoril Franc Ksaverij Lukman, ki je v članku v *Zborniku za umetnostno zgodovino* pokazal, da si je Dolničar iz Bonannijeve *Templi Vaticani historia* izposodil veliko več kot le podatek o obračanju Rimljanov proti vzhodu, da bi pozdravili sonce.²⁶ Še več primerov Dolničarjevega zgledovanja pri drugih avtorjih je v magistrski nalogi predstavil Luka Vidmar. Dolničar se je tako že pri seznamu rimskih znamenitosti, zapisanem v *Villi Benedetti*, zgledoval po *Novi razpravi o čudesih blagorodnega mesta Rima Pietra Martireja Felinija*.²⁷ Za svoj opis Izvora Save je vzel za zgled *Izvor Donave* Girolama Albrizzija.²⁸ Svoj opis naravnih in človeških znamenito-

²⁶ Franc Ksaverij LUKMAN, Dolničarjeva »Historia cathedralis ecclesiae Labacensis« in Bonnanijev »Templi Vaticani historia«, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. s. I, 1951, pp. 185–191. Glej tudi VIDMAR 2005, cit. n. 14, pp. 41–45; Luka VIDMAR, Stolnica sv. Nikolaja v Ljubljani in bazilika sv. Petra v Rimu: baročna kompozicija Janeza Gregorja Dolničarja, *Stolnica sv. Nikolaja v Ljubljani. 1707* (ed. Metod Benedik), Ljubljana – Celje 2008, pp. 166–187.

²⁷ VIDMAR 2005, cit. n. 14, pp. 30–41.

²⁸ VIDMAR 2005, cit. n. 14, pp. 48–53.

sti s kratkim naslovom *Kranjska* pa je napisal na podlagi knjige *Gledališče sveta* Abraama Ortelia.²⁹

Sendlovega vodiča sicer ni v razvidu niti na seznamu Dolničarjeve zapuščine niti v inventarnih knjigah Semeniške knjižnice, vendar lahko – glede na vpliv, ki ga je imel na ljubljansko *Curio* – sklepamo, da ga je Dolničar ne samo poznal, temveč ga je tudi (vsaj nekaj časa) imel v lasti.

Da Dolničarjeva *Curia* res veliko dolguje Sendlovi, najlažje dokažemo, če med seboj primerjamo izbrane dele besedila. Pri primerjavi sem se omejila na prvo izdajo Sendlove knjige – torej tisto iz leta 1657.

Primerjava naslovnice obeh del kaže, v kolikšni meri se je Dolničar zgledoval po Sendlu. Poleg uporabe istih besed in besednih zvez je jasno vidna tudi zelo podobna razporeditev besedila (sl. 1 in 10):

Cvria Avgvstanae reipublicae, Das ist Außführliche Beschreib- vnd Außlegung Aller Kunstreichen Gemähl / Stück vnd Taflen / welche in dem Anno 1620. Newerbawten hochansehnlichen Rath-Hauß der weitberühmbten Kayserlichen Reichs Statt Augspurg zusehen. Auß vornehmen bewehrten Authoren vnd Geschichtschreibern verfaßt vnd zusammen getragen. Cum *Facultate Superiorum*. Gedruckt zu Augspurg / durch Andream Aperger / auff vnser lieben Frawen Thor.³⁰

CVRIA labacencis vrbis metropolis Dvc: Carnioliae. Dass ist. Ausführliche Bechreib- vnnd auslegung aller merkwürdigen gemahl, vnd sinreichen sinbildern, welche in das neü erbauende rathhaus der fürstlichen hauptstatt Laybach khomben sollen. Angegeben, vnnd verfast, durch einen treügesünten patrioten. Cum *Falcultate Superiorum Gedrukht zu Laybach bey Johann Bap. ta Mayr AD: 1680.*³¹

Pri posvetilu je Dolničar v Sendlovem besedilu spremenil le oznako kraja – torej Ljubljana namesto Augsburga:

Denen WolEdlen / Gestrengen / Vesten / Ehrnvesten / Fürsichtigen / Ehr-samen / Hoch- vnd Wolweisen / Herrn Pflegern / Burger- maistern vnd Rätthen diser Lobl: deß Heyl: Röm: Reichs Statt Augspurg. Meinen gebietendt / Großgünstig vnd Hochgeehrten Herren...³²

²⁹ VIDMAR 2005, cit. n. 14, pp. 53–57.

³⁰ SENDEL 1657, cit. n. 22, p. I.

³¹ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [1r].

³² SENDEL 1657, cit. n. 22, p. III.

4

C V R I A
A V G V S T A N Æ
R E I P V B L I C Æ,

Das ist:

Aufführliche Beschreibung
vnd Auflegung

Aller Kunstreichen Be-
mähl / Stück vnd Taffeln / welche in
dem Anno 1620. Neuerbawten hochansehnlichen Rath,
Hauß der weitberühmbten Kayserlichen Reichs Statt
Augsburg zusehen.

Auff vornehmen bewehrten Authorn vnd
Geschichtschreibern verfaßt vnd zusammen
getragen.

Cum Facultate Superiorum.

Gedruckt zu Augsburg / durch Andream Apera-
ger / auff vnser lieben Frayen Thor.

10. Mathäus Sendel, *Curia Augustanae Reipublicae*, 1657, naslovnica

Dennen woll edlen, gestrengen, vesten, ehrnuesten, fürsichtigen, ersamen, hohen vnnd wollweisen, herrn burgermeister, stattrichtern, vnnd rathen, diser fürstl. hauptstatt Laybach etc. Meinen grosgunstigen, vnd hochgeehrten herrn.³³

Izvor ter pomen besede *Curia* služita kot opomin mestnim veljakov na vrednote, ki jih je oblastem priporočal že Cicero:

was Cicero in oratione pro Milone von dem Römischen Rathauß geschrie-
ben hat / in deme er also sagt : *Curia est templum Sanctitatis, Amplitu-
dinis, Mentis, Consilii publici, Caput Urbis, Ara Sociorum, Portus om-*

³³ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [2r].

nium gentium, Sedes ab vniuerso populo, vni ordini concessa; Daß ist: Daß Rathhauß ist ein Tempel vnd Wohnung der Heyligkeit / ein Sitz der Weißheit / vnd aller Vortreffligkeit; Ein Orth deß öffentlichen Raths / ein Haupt der gantzen Statt / ein Freyung vnd Zuflucht / sowol der Burger als Nachbarn / ein Gestatt vnd Einkehr aller Völcker / ja ein Sitz vnd Wohnung / so disem Orden allein / vnd keinem andern von dem gantzen Volck auß erwöhlt vnd zugeaignet worden.³⁴

Das rathhauss zu lathein curia, welches von dem worth cura oder sorg, jenes aber vonn rathen herstamet, ist vor alters von dem wollredner *Cicerone* also bechriben worden, *Curia est templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii publici, caput vrbs, ara sociorum, portusque omnium gentium, sedes ab uniuerso populo iuri ordini concessa*,³⁵ dass ist dass rathhauss ist ein tempel vnnd wohnung der heiligkheit, ein siz der weissheit vnnd aller vortreffligkeit, ein orth dess öffentlichen raths, ein haubt der ganzen statt, ein freyunng vnnd zuflucht so woll der burger als nachbarn, ein gestatt vnnd ainkehr aller velkher, ein siz von dem gesambten volkh disen orden verstattet vnnd auserkhorn.³⁶

Cesarski orel na fasadi ljubljanske mestne hiše bi bil sicer manj razkošen kot tisti v Augsburgu – narejen bi bil iz štuka namesto iz kovine, imel pa bi enake pozlačene detajle:

Gleich vnder dem vordern von Gloggenspeiß / gegossenen Stattwappen / stehet an der Maur ein sehr grosser Römischer Kayserlicher zweyköpfiger Reichs-Adler / mit außgespanten Flüglen / vnd einer vbergulden Cron gekrönet / sambt dergleichen Scepter vnd Reichs Apffel / alles von Gloggenspeiß gegossen.³⁷

Gleich vnter den stattwapen ist in abris zusehen, an der mauer der römische khayserliche zweykhöpfige reichs alder (!) mit aussgespanten flügeln, vnnd ainer vbergulden cron gekhrent, sambt dergleichen *scepter*, vnd reichs apfel, von *stuko* formiert.³⁸

³⁴ SENDEL 1657, cit. n. 22, p. 1.

³⁵ Cicero, *Za Milona* 33.90. Citat (tako Sendlov kot tudi Dolničarjev) odstopa od izvirnika v sklonu besed. Cicero namreč v svojem govoru govori o požigu senata (besede so torej v tožilniku), Sendel in Dolničar pa sta odlomek uporabila kot definicijo (besede so zato v imenovalniku). Prav tako je na koncu nekaj besed izpuščenih.

³⁶ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [4r].

³⁷ SENDEL 1657, cit. n. 22, p. 2.

³⁸ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [5r].

Strop velike dvorane ljubljanskega rotovža je zelo podobno zasnovan kot strop Zlate dvorane augsburške mestne hiše. Okrog osrednje figure na triumfalnem vozu (v Ljubljani Jazon in Argonavti, v Augsburgu *Sapientia* in kreposti) so nanizane personifikacije, opremljene z napisi. Dolničar sicer ni prevzel vseh personifikacij, prevzetim pa je skoraj v vseh primerih (izjema je *Industria*) spremenil izreke. V nekaterih primerih so prizori danes drugače interpretirani, kot jih je imenoval Sendel, a Dolničar se je držal Sendlovih imen.

Opisa personifikacij *Industrie* ali Marljivosti in Pridnosti sta (z izjemo oljčnega drevesa v augsburškem primeru) popolnoma enaka. Sendel jo tudi identificira kot *Industrio*, a v novejšem času jo zaradi meseca v laseh – simbola Lune – poimenujejo kot Plodovitost (*Gebärfähigkeit*).³⁹ Oljka in vinska trta naj bi predstavljali Zakon, čebelji panj pa delujočo Skupnost:

Auff der vierdten Tafel laßt sich sehen *Industria*, oder der Fleiß / vnder der Figur vnd Kleidung einer andern fleissig vnd wolgestalten Junckfrawen / mit einem Baum vnd Immenkorb / sampt disem Spruch: *Cives propagantur*: Also werden die Burger gepflantzt vnd gezüget.⁴⁰

Auf der 9: ten taffel ist gemahlen *Industria* oder die Emsigkeit, vnd Fleis, mit einem immen corb mit disen beygerukhten spruch *Cives propagantur* oder *Vobis et aliis*. Anzudeuthen, gleich alls immen (?) mit ihren stetten fleis für sich vnnnd andere samblen also werden durch disen fleis die burgen gezüget zu ihren vnd gemainen nuzen nah ienen spruch *Interest reipublicae ciues habere locupletes*.⁴¹

Dolničar je napisal nad portaloma v posvetovalnico oziroma sodno sobo primerno spremenil (ime vladarja, kraj, naziv funkcij). Ljubljanska napisa pravzaprav nista dokončana, saj so izpuščena imena zaslužnih mož in tudi letnice (sl. 4):

Nach dem Himmel dises dritten vnd obersten schönen Saals / folgen die beede zierliche Portal oder Eingäng / auff der einen stehet in der mitten ein grosse Tafel / mit diser Lateinischen Vberschrift. *S. P. Q. A. Senatus, Populusq; Augustanus Fieri curavit, Anno post Christum natum 1620*. Das ist: Der Rath / sambt dem Augspurgischen Volck vnd Burgerschafft / hat dises Rathauß machen lassen / im Jahr nach Christi Geburt 1620.

³⁹ Susan TIPTON, Die Deckenbilder des »Goldenen Saales«, *Elias Holl und das Augsburger Rathaus. Eine Ausstellung der Stadt Augsburg* (Augsburg, Stadtarchiv, 22. 6.–1. 9. 1985, edd. Wolfram Baer – Hanno-Walter Kruft – Bernd Roeck), Regensburg 1985, pp. 244–245: cat. 68.

⁴⁰ SENDEL 1657, cit. n. 22, p. 13.

⁴¹ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [10v].

... Gleich gegen vber / oberhalb deß andern Portals / stehet dise Lateinische Vberschrifft / auff einer grossen schwartzen Tafel / mit Gold geschriben. *Ferdinando II. Imperatore Augusto, Praetorium hoc perfectum est.* ... Dises Rathauß ist erbawet vnd vollendet worden / in der Regierung Ihrer Kays. May. *Ferdinandi* deß Andern dises Namens. Die Herrn Stattpflieger / so den ersten Stain daran gelegt / waren damahlen: Herr ...⁴²

Nach disen folgen die 2 zierliche portal oder eingang in die rath vnd gericht's stuben; auf der ersten stehet die schrüfft in stein eingehauen. *D. O. M. Ad consulendum publicae saluti, curiam hanc, seu sedem justitiae. S. P. Q. L. Senatus populusque Labacensis fieri curauit anno recup. sal 16 . . .* Das ist Gott die ehre. Für den gemeinen nuz, rath vnd wolstandt der ganzen statt, hat dises rathhauss, vnd siz der gerechtigkeit, der rath, sambt den laybalcherischen volgkh vnd burgerschafft machen lassen, in jahr Christi 16 . . . Gleich gegen über oberhalb des andern portals, stehet die latheinische überschrifft auf iemer (?) stein aussgehauen, vnd lauth also. *Regnante Leopoldo I, Rom. Imp. Duce Carnioliae. Aedilibus praefectis . . . opus hoc perfectum est.* Dass ist dises rathhaus ist erbauet, vnnd volendet worden in der regierung Ihrer Khay. May. Leopoldi dess ersten dises namens, vnd haisen die herrn des innern raths . . . Die den ersten stain gelegt, waren damahlen, herr.⁴³

Conscientia ali Vest je našla svoje mesto na steni augsburške sodne dvorane kot tudi na steni ljubljanske:

Auff den vierdten ist *Conscientia*, das Gewissen / mit einem Hertenzen in der Hand / vnd mit dem Griechischen Wortlein: οἰκεῖα Εὐνεσις, *Intelligentia domestica*; sich selbst erkennen.⁴⁴

Auf der andern ist gemallen *Conscientia*, das Gewissen mit einem herzen in der handt vnnd den griechischen wort οἰκεῖα Εὐνεσις, dass ist *Nosce te ipsum*, Sich selbs erkennen.⁴⁵

Tudi *Ius Civile* ali Državljansko pravo je zastopano v obeh sodnih dvoranah:

Auff der andern *Ius Civile*, das Burgerliche Recht / mit einem Buch vnd Scepter in der Hand. In dem Buch stehet geschrieben: *In legibus salus*;

⁴² SENDEL 1657, cit. n. 22, pp. 16–18.

⁴³ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [15v, 16r].

⁴⁴ SENDEL 1657, cit. n. 22, p. 8.

⁴⁵ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [19v].

an den Gesatzen hanget das Hayl vnd Wolstand; Auff dem Königlichen Stab vnd Scepter aber: *Prohibere jubet*, dises verbietet.⁴⁶

Auf der 5ten *Jus ciuile*, dass Burgerliche reht, mit einem bueh vnnnd stabel in der handt, *In legibus salus*, an den gesezten hangt dass hayl.⁴⁷

Rimskega »župana« Virginija⁴⁸ najdemo v Ljubljani v posvetovalnici občine ob grajskem hribu, v Augsburgu pa v jugozahodni knežji / vladarski sobi:

Auff der andern grossen Tafel Ist gemahlen der dapssere Römische Rottmaister *Virginus*, wie er sein einige liebe Tochter *Virginiam* mit einiger Hand erstochen / weiln er sie dem Gottlosen *Claudio Appio Decemviro*, anderst nit herauß reiffen / noch bey ihrer Ehr vnnnd Reinigkeit erhalten können / wie vmbständiglich zulesen *beym Tito Livio Decad. I. lib. 3. mihi fol. 56 & 57*.⁴⁹

Auf der 6ten taffel stehet der römische stattmaister *Virginus*, wie er sein einige liebe tochter *Virginiam* mit aigner handt erstochen, weillen er sie den *gottlosen Claudio Appio doceneo* (decemviro?)⁵⁰ anderst nit hat herauss reissen, noh bey ihrer ehr vnd reinigkheit erhalten khenen, wie zu finden bey *Liuio decad. 1. lib. 3. fol. 56*.⁵¹

Dolničar svoj opis bodočega rotovža zaključi s trikratno izmero novega rotovža. Tudi Sendel tik pred koncem knjižice poda izmere rotovža, le da so njegove neko-liko bolj izčrpne. Oba pa podajata mere v čevljih:

Die dryfache Außmessung deß gantzen Gebäw⁵²

Dreyfache ausmessung dess neüen rathhauss⁵³

⁴⁶ SENDEL 1657, cit. n. 22, p. 8.

⁴⁷ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [20r].

⁴⁸ Lukij Virginij ni bil rimski župan, temveč centurion – William SMITH, s. v. Virginia, *Dictionary of Greek and Roman biography and mythology* (ed. William Smith), III (Obsidius – Zygia), Boston 1870, 1870, p. 1268. Dolničarjeva napaka je verjetno nastala kot posledica Sendlove napake – namesto *Rittmeister* je zapisal *Rottmaister*. Dolničar pa je besedo *Rottmaister* pretvoril v *Stattmaister*.

⁴⁹ SENDEL 1657, cit. n. 22, p. 32.

⁵⁰ Že Janez Gregor Dolničar je napačno zapisal *docenviro*, Vilfan (VILFAN 1958, cit. n. 3, p. 98) pa je še napačno prepisal besedo kot *doceneo*.

⁵¹ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [23r].

⁵² SENDEL 1657, cit. n. 22, p. 39.

⁵³ DOLNIČAR 1680, cit. n. 1, fol. [24r].

Dolničarjev načrt za prenovo ljubljanske mestne hiše, ki ga je predstavil v *Curii*, nikakor ni dokončan. Na to jasno kažejo manjkajoči deli besedila ter napake pri tlorisih. Prav tako nikoli ne bomo zagotovo vedeli, ali je augsburško mestno hišo videl v živo ali jo je poznal le preko Sendlove knjige. Kljub temu pa si lahko prav s pomočjo augsburške mestne hiše, ki se je v (delno rekonstruirani) izvorni obliki ohranila vse do danes, dokaj natančno predstavljamo, kako – pa čeprav veliko manj ambiciozno – bi izgledal ljubljanski rotovž, če bi prišlo do prezidave po Dolničarjevem načrtu.

Ravno dejstvo, da se je Dolničar pri pisanju *Curie* naslonil na druga besedila, lahko razumemo kot njeno največjo vrednost – kaže namreč na samozavest kranjske elite 17. stoletja, ki je budno spremljala dogajanje drugod po Evropi – tako v Italiji kot tudi na Severu – in si je prizadevala prenesti podobne ideje tudi na domača tla.

Viri ilustracij: Indok center Ministrstva za kulturo Republike Slovenije (9), Arhiv Urška Suhadolc (1–8, 11)

Dolničar's Curia Labacensis – a Plan for the Rebuilding of Ljubljana's Town Hall after Augsburg's Example

---

SUMMARY

Ljubljana's Semeniška knjižnica (Seminary Library) keeps a small (322 × 208 mm), soft-cover 14-folio manuscript titled *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae* under the sign Rkp. 12. The anonymous author, "ein treugesünter Patriot", dedicated it to the town's nobles and in it put forward his vision for the rebuilding of Ljubljana's town hall – which he found, in its well-worn Renaissance form, unfit to represent a town as important as Ljubljana.

The manuscript is written in a combination of Latin and Gothic (blackletter) script – a form typical of its time. The initials are richly decorated and so are the ascenders and descenders of other letters. The text is broken up by insertions of oval-shaped illustrations.

Slovene scientific literature has taken an interest in the manuscript for over a hundred years, but it was only in 1951 that the author was undoubtedly identified as Janez Gregor Dolničar – an attribution made by Emilijan Cevc and corroborated by later researchers, namely Ana Lavrič and Luka Vidmar. It was Sergij Vilfan who dealt with the manuscript most extensively – he published its transcription, translation into Slovene, and some of the illustrations. But it was only with Stanko Kokole that the date of its "printing" was addressed. As Janez Gregor Dolničar only received his doctoral degree in law from the University of Bologna in 1679 – after which he travelled extensively throughout Italy – it would not be unusual if the date 1680 instead marked the beginning of writing. When Stelè saw the manuscript, it also contained two copperplate engravings on which the author based his drawings. The engravings are known to us only through Stelè's photographs (now located at the Ministry of Culture's IN-DOK Center, fig. 9) as their present location is unknown.

Until now the similarity between Dolničar's *Curia* and Augsburg's town hall has not been noticed – the vestibule with guardrooms, the Golden Hall on the second floor, the layout of the rooms and even the decorations are all common points between the two town halls.

Comparison of Dolničar's *Curia* to *Curia Augustanae reipublicae* – a guide through Augsburg's town hall written by Mathäus Sendel and first published in 1657 shows us that the resemblance is far from coincidental. A look at the covers of both books (figg. 1 and 10) proves that Dolničar not only knew of Sendel's book but used it extensively while writing his own.

Sendel's book is thin – comprising the cover, an engraving, four pages of dedicatory notes, and 41 pages of text describing first the exterior, then the interior, and lastly the measurements of the building.

The *Curia Augustanae reipublicae* was a very popular book, which is attested by its numerous reprints. Each edition was embellished with an engraving of the exterior

of the building but only the first (from the year 1657, fig. 6) and second (from the year 1664, fig. 7) editions have the image that influenced Dolničar's drawing of the proposed new town hall (fig. 5). Unlike a very similar bare facade, undecorated window frames, balustrades, and pyramids atop the building – all of which Dolničar could have taken from other representations or could have seen, had he been at Augsburg, the three putti floating in the clouded sky are completely identical.

Resemblance between the descriptions of both town halls is not limited to engravings. Dolničar took whole sentences or even paragraphs from Sendel – all without mentioning it. That this practice was not unusual for him was already noted by Franc Ksaverij Lukman in 1951 and later expounded by Luka Vidmar.

Despite Sendel's guidebook not being listed either in Dolničar's estate inventory or in the inventory of books of the Seminary Library, one can – taking into account the influence it had on Ljubljana's *Curia* – easily conclude that Dolničar not only knew of it, but (for a period of time) had it in his possession.

The easiest way of showing just how much Dolničar's *Curia* really owes to Sendel's is by comparing select excerpts from both works. For the sake of clarity I limited my comparison to the first edition of Sendel's book (from 1657).

Dolničar's plan for the rebuilding of Ljubljana's town hall is far from finished – as evidenced by missing parts of the text and by mistakes in the floor plans. We may also never know whether Dolničar had seen Augsburg's town hall for himself or knew it only through Sendel's book. Nevertheless it is precisely with the help of Augsburg's town hall, which has until this day preserved its original (albeit partially reconstructed) form, that we are better able to imagine what (much less grandiose, of course) Ljubljana's town hall would look like – had Dolničar's vision been realised.